

Methodological Approach to Assessing the Tax Reliability of Supply Contracts Under Tax Monitoring

Olha Leha¹, Nataliia Kantsedal²

Abstract. *The relevance of the study is determined by the need to enhance the tax reliability of supply contracts as one of the key instruments for ensuring the legality of business transactions, protecting the taxpayer's right to input value-added tax (VAT) credit, and minimizing tax monitoring risks. The growing number of disputes concerning the substance of business transactions, the registration of tax invoices, and the adequacy of documentary support for supplies necessitates the development of scientifically grounded approaches to the comprehensive assessment of contract provisions prior to contract execution. The purpose of the study is to develop a methodological approach to assessing the tax reliability of supply contracts based on a system of indicators formed with due regard to contractual practice, tax legislation requirements, the State Tax Service's tax information codes, and the case law of the Supreme Court of Ukraine. The research employs methods of analysis and synthesis, content analysis of contractual documentation, comparative analysis, generalization of judicial practice, systematization, expert assessment, and an integral assessment method. The information base of the study comprises twenty actual supply contracts, regulatory legal acts, the Handbook of Tax Information Codes issued by the State Tax Service of Ukraine, and the case law of the Supreme Court of Ukraine. The study systematizes tax mechanisms incorporated into supply contracts, identifies the characteristics of their practical application, develops a system of ten indicators for assessing the tax reliability of supply contracts, refines their weighting coefficients based on judicial practice, and proposes an integral indicator for determining the level of tax reliability of a supply contract. A methodological model has been developed that provides a consistent assessment of contractual provisions, enables the identification of potential tax risks before contract conclusion, and supports managerial decision-making regarding the improvement of contractual terms. The practical significance of the findings lies in the possibility of applying the proposed methodology by business entities, auditors, legal departments, and tax consultants to enhance the tax security of business transactions and prevent tax disputes.*

Keywords: *input VAT credit; business transaction; primary documents; risk-based approach; contractual safeguards; integral indicator.*

Received: 05 April 2026 | **Revised:** 06 April 2026 | **Accepted:** 29 April 2026 | **Published:** 25 August 2026.

Suggested Citation:

Leha O. V., Kantsedal N. A. (2026). Methodological Approach to Assessing the Tax Reliability of Supply Contracts Under Tax Monitoring. *Herald of Economics*, 3, 90-103. DOI: 10.35774/visnyk2026.03.090.

This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 License (<http://www.creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use and distribution in any medium, provided the original work is properly cited and the use is non-commercial.

© 2026 The Author(s).

¹Olha Leha, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine (Corresponding author).

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0989-8000>.

E-mail: olga.lega@pdau.edu.ua

²Nataliia Kantsedal, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2050-7015>.

E-mail: nataliia.kantsedal@pdau.edu.ua

Методичний підхід до оцінювання податкової надійності договорів поставки в умовах податкового моніторингу

Ольга Лега¹, Наталія Канцедал¹

¹Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна

Анотація. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення податкової надійності договорів постачань як одного з основних інструментів забезпечення правомірності господарських операцій, захисту права на податковий кредит та мінімізації ризиків податкового моніторингу. Зростання кількості спорів щодо реальності господарських операцій, реєстрації податкових накладних і підтвердження належного документального оформлення постачань обумовлює потребу у формуванні науково обґрунтованих підходів до комплексного оцінювання змісту договорів ще на етапі їх укладення. Метою дослідження є розроблення методики оцінювання податкової надійності договору постачання на основі системи індикаторів, сформованої з урахуванням договірної практики, вимог податкового законодавства, кодів податкової інформації ДПС та судової практики Верховного Суду. У дослідженні використано методи аналізу та синтезу, контент-аналіз договірної документації, порівняльний аналіз, узагальнення судової практики, систематизацію, експертне оцінювання та інтегральний метод. Інформаційну основу дослідження становили двадцять фактично укладених договорів постачання, нормативно-правові акти, довідник кодів податкової інформації ДПС та судові практики Верховного Суду. У результаті дослідження систематизовано податкові механізми, що використовуються у договорах поставки, визначено особливості їх практичного застосування, сформовано систему з десяти індикаторів оцінювання податкової надійності договору, уточнено їхні вагові коефіцієнти на підставі аналізу судової практики та запропоновано інтегральний показник для визначення рівня податкової надійності договору постачання. Розроблено методичну модель, яка забезпечує послідовне оцінювання договірних положень, дає змогу виявляти потенційні податкові ризики до укладення договору та обґрунтовувати управлінські рішення щодо його доопрацювання. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованої методики підприємствами, аудиторями, юридичними службами та податковими консультантами для підвищення податкової безпеки господарських операцій і запобігання податковим спорам.

Ключові слова: податковий кредит, господарська операція, первинні документи, ризик-орієнтований підхід, договірні гарантії, інтегральний показник.

Постановка проблеми. Посилення ризик-орієнтованого підходу до податкового контролю, застосування автоматизованого моніторингу податкових накладних та зростання кількості податкових спорів актуалізують необхідність удосконалення договірного забезпечення господарських операцій. Водночас цифровізація податкового адміністрування, розвиток електронного документообігу та впровадження сучасних інструментів податкового контролю суттєво трансформують підходи до управління податковими ризиками суб'єктів господарювання [1]. Практика свідчить, що навіть за наявності фактично виконаного постачання недостатня деталізація окремих умов договору, неналежне документальне оформлення або відсутність механізмів розподілу податкових ризиків можуть призводити до зупинення реєстрації податкових накладних, втрати права на податковий кредит і виникнення судових спорів. Попри значну роль договору в забезпеченні податкової безпеки господарських операцій, у наукових дослідженнях переважають правові або облікові аспекти договірних відносин, водночас питання комплексного оцінювання податкової надійності договору постачання з урахуванням вимог податкового моніторингу, практики ДПС та судової практики залишаються недостатньо розробленими. Окремі аспекти договірної політики та управління податковими ризиками вже висвітлювалися у науковій літературі [2], однак комплексної методики оцінювання податкової надійності договору постачання на основі системи індикаторів дотепер не сформовано. Це зумовлює необхідність розроблення науково обґрунтованої методики, яка дозволить оцінювати договір ще до його укладення та своєчасно виявляти положення, що підвищують податкові ризики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика у сфері податкового адміністрування дедалі більше зосереджується на цифровізації податкових процедур, розвитку електронного документообігу та їхньому впливі на підвищення рівня податкової дисципліни платників. Зокрема, М. Bellon та ін. [3] доводять, що впровадження електронного інвойсингу сприяє зростанню рівня дотримання вимог податкового законодавства щодо ПДВ, а в подальшому дослідженні ці автори [4] обґрунтовують наявність позитивного ефекту поширення податкової дисципліни між контрагентами внаслідок цифровізації документообігу. Подібні висновки містяться у працях С. Kotsogiannis та ін. [5], які досліджують взаємозв'язок електронного інвойсингу, податкових перевірок і рівня дотримання вимог щодо сплати ПДВ, а також R. Tao і J. Li [6], які підтверджують позитивний вплив електронних податкових накладних на податкову дисципліну підприємств.

Окремий напрям сучасних досліджень присвячений цифровій трансформації податкового адміністрування та розвитку інструментів податкового комплаєнсу. Так, S. Hesami та ін. [7] систематизують сучасні підходи до використання електронного інвойсингу та попередньо заповнених податкових декларацій як інструментів підвищення ефективності податкового контролю. М. Waseem [8] досліджує природу порушень у системі адміністрування податку на додану вартість, акцентуючи увагу на неправомірному формуванні податкового кредиту, завищенні сум бюджетного відшкодування та використанні фіктивних податкових накладних, що підтверджує необхідність удосконалення механізмів попередження податкових ризиків ще на етапі оформлення господарських операцій.

В українській науковій літературі увагу зосереджено переважно на організаційно-правових засадах податкового контролю та його цифровій трансформації. Зокрема, О. Вінницька та Л. Чвертко [9] розглядають податковий контроль як складову взаємодії між платниками податків і органами контролю, В. Пухальський [10] аналізує особливості здійснення податкового контролю в умовах цифрової економіки, А. Сербінова [11] досліджує фінансовий моніторинг господарських операцій у системі податкового контролю, а Я. Ярошевич [12] приділяє увагу податковим девіаціям великих платників податків як чиннику виникнення ризиків для податкової системи.

Незважаючи на значний науковий доробок щодо цифровізації податкового адміністрування, податкового контролю та забезпечення податкової дисципліни, недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного оцінювання податкової надійності договорів поставки як інструменту запобігання ризикам податкового моніторингу. Зокрема, відсутні науково обґрунтовані підходи до формування системи індикаторів, визначення їхньої вагової значущості з урахуванням судової практики та побудови інтегрального показника, який дав би змогу оцінити податкову надійність договору ще до його укладення. Саме це зумовило вибір напряму дослідження та визначило його наукову новизну.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає в розробленні методики оцінювання податкової надійності договору постачання на основі системи індикаторів, сформованої за результатами аналізу договірної практики, вимог податкового законодавства, кодів податкової інформації ДПС та судової практики Верховного Суду, для мінімізації ризиків податкового моніторингу й підвищення податкової безпеки господарських операцій.

Виклад основного матеріалу. Договір поставки є одним із ключових інструментів податкового забезпечення господарських операцій, оскільки саме його умови визначають порядок документального оформлення постачання, розподіл відповідальності сторін, виконання податкових обов'язків та можливість підтвердження реальності господарської операції. У сучасній практиці договірна політика дедалі більше розглядається як елемент системи управління податковими ризиками підприємства [2]. Водночас зміст договорів суттєво

відрізняється за повнотою врегулювання податкових аспектів, що безпосередньо впливає на ризик виникнення спорів із органами контролю, відмови у реєстрації податкових накладних або втрати права на податковий кредит.

Для визначення найбільш поширених договірних механізмів, спрямованих на мінімізацію податкових ризиків, опрацьовано 20 фактично укладених договорів поставки, укладених між суб'єктами господарювання різних видів економічної діяльності. Аналіз здійснювався з дотриманням вимог конфіденційності: найменування сторін, реквізити договорів та інші відомості, що дають змогу ідентифікувати учасників правовідносин, не розкриваються. Під час дослідження оцінювалася наявність у договорах положень, які регулюють виконання податкових обов'язків, документальне підтвердження господарських операцій, реєстрацію податкових накладних, розподіл відповідальності сторін та інші механізми, що можуть впливати на податкову безпеку договірних відносин (табл. 1).

Таблиця 1

Систематизація податкових механізмів, що використовуються у договорах поставки

Податковий механізм	Варіанти договірного регулювання	Мета включення до договору
Регулювання ПДВ	Визначення ціни з ПДВ; окреме виділення суми ПДВ; зазначення статусу платника ПДВ	Встановлення порядку оподаткування господарської операції
Податкова накладна	Обов'язок складання та реєстрації; визначення строків реєстрації; порядок передачі покупцю	Забезпечення права покупця на податковий кредит
Податковий статус сторін	Підтвердження статусу платника ПДВ; повідомлення про зміну податкового статусу	Запобігання податковим спорам між контрагентами
Компенсація податкових втрат	Відшкодування втрати податкового кредиту; компенсація штрафних санкцій; відшкодування збитків	Захист економічних інтересів покупця
Електронний документообіг	Електронний обмін договорами, накладними, актами; використання спеціалізованих платформ	Скорочення строків оформлення документів
Кваліфікований електронний підпис	Підписання всіх електронних документів КЕП	Підтвердження юридичної сили електронних документів
Спеціалізовані програмні продукти	Використання М.Е.Дос та інших електронних сервісів	Автоматизація податкового документообігу
Податкові гарантії	Підтвердження належного виконання податкових обов'язків; відповідальність за порушення законодавства	Захист сторін від негативних податкових наслідків

Джерело: розроблено авторами за фактичною інформацією.

Аналіз свідчить, що податкові механізми, які використовуються у договорах поставки, охоплюють як обов'язкові елементи податкового регулювання (визначення порядку оподаткування, оформлення податкової накладної, підтвердження статусу платника ПДВ), так і додаткові інструменти управління податковими ризиками, зокрема механізми компенсації податкових втрат, податкові гарантії та цифровізацію документообігу. Водночас наявність таких механізмів у типовій структурі договору не свідчить про їх фактичне використання суб'єктами господарювання. Для оцінювання практики договірної регулювання доцільно визначити частоту включення кожного із зазначених механізмів до досліджених договорів поставки (табл. 2).

Таблиця 2

Поширеність використання податкових механізмів у досліджених договорах поставки (n = 20)

Податковий механізм	Кількість договорів	Частка, %	Особливості застосування
Визначення ціни з ПДВ	20	100,0	ПДВ є обов'язковим елементом формування вартості товару в договорах між платниками податку.
Встановлення порядку реєстрації податкової накладної	8	40,0	Передбачає обов'язок постачальника своєчасно зареєструвати податкову накладну в ЄРПН.
Визначення строків реєстрації податкової накладної	7	35,0	Спрямоване на забезпечення своєчасного формування податкового кредиту покупця.
Визначення податкового статусу сторін	6	30,0	Регламентує обов'язок сторін повідомляти про зміну системи оподаткування або статусу платника ПДВ.
Компенсація втрати податкового кредиту	4	20,0	Передбачає відшкодування збитків у разі порушення постачальником податкових обов'язків.
Використання електронного документообігу	9	45,0	Передбачає електронний обмін договорами, рахунками, актами та накладними.
Використання КЕП	8	40,0	Поширюється на підписання всіх електронних первинних документів.
Використання М.Е.Doc	2	10,0	Використовується як визначений договором програмний комплекс електронного документообігу.
Податкові гарантії та відповідальність	5	25,0	Передбачає відповідальність сторін за порушення податкового законодавства та компенсацію пов'язаних збитків.

Примітка. Один договір міг містити декілька податкових механізмів одночасно, тому сумарна частка перевищує 100 %.

Джерело: розроблено авторами за фактичною інформацією.

Аналіз поширеності податкових механізмів засвідчив, що переважна більшість досліджених договорів містить лише базові положення, пов'язані з виконанням вимог податкового законодавства. Натомість механізми, спрямовані на розподіл податкових ризиків між сторонами, документальне підтвердження реальності господарських операцій, компенсацію можливих втрат податкового кредиту та врегулювання дій у разі виникнення спірних ситуацій, застосовуються значно рідше. Така неоднорідність свідчить про необхідність переходу від формального включення окремих податкових умов до комплексного оцінювання їх достатності для забезпечення податкової надійності договору.

Підґрунтям для формування системи індикаторів стали не лише результати аналізу договорів, а й чинні підходи податкового моніторингу. Зокрема, довідник кодів податкової інформації, затверджений наказом ДПС України від 05.03.2025 № 195 [13], відображає найбільш поширені обставини, які органи контролю використовують під час оцінювання відповідності платників критеріям ризиковості. Водночас зазначений документ характеризує насамперед підходи податкового органу до виявлення ризикових операцій і не визначає, які саме договірні положення можуть мінімізувати такі ризики ще на етапі укладення договору.

Саме тому для обґрунтування складу індикаторів та визначення їхньої відносної значущості використано аналіз судової практики Верховного Суду [14; 15; 16]. Судові рішення є найбільш показовим джерелом, оскільки відображають правову оцінку реальних господарських спорів, визначають, які обставини визнаються достатніми для підтвердження реальності операції, правомірності формування податкового кредиту та виконання сторонами податкових обов'язків. Це дає змогу виокремити договірні положення, які мають найбільше практичне значення для запобігання податковим спорам і мінімізації ризику блокування податкових накладних. Результати узагальнення судової практики, що стали основою для формування індикаторів оцінювання податкової надійності договору поставки та визначення їхніх вагових коефіцієнтів,

наведено в табл. 3. Опрацьовані судові рішення свідчать, що під час вирішення податкових спорів суди оцінюють насамперед не формальну наявність договору, а достатність договірних умов для підтвердження реального виконання господарської операції та належного виконання сторонами податкових обов'язків.

Таблиця 3

Узагальнення судової практики як основа формування критеріїв оцінювання податкової надійності договору поставки

№ з/п	Судова справа	Предмет спору	Ключовий висновок суду	Договірний критерій, що впливає із судової практики	Практичне значення для побудови методики
1	№ 810/3581/18, 18.06.2021	Віднесення платника до переліку ризикових	Формальне віднесення платника до ризикових без належного обґрунтування є неправомірним	Перевірка податкового статусу контрагента та визначення його податкових обов'язків	Обґрунтовує необхідність врахування податкових положень договору
2	№ 520/4554/19, 01.04.2021	Включення до переліку ризикових	Ризиковий статус контрагента впливає на можливість реєстрації податкових накладних	Фіксація податкового статусу сторін та їхніх обов'язків	Підтверджує доцільність оцінювання податкової надійності контрагента
3	№ 380/4146/22, 03.10.2023	Відмова у реєстрації ПН	Вирішальне значення мають належно оформлені первинні документи, що підтверджують реальність операції	Документальне підтвердження поставки	Обґрунтовує включення критерію документального підтвердження господарської операції
4	№ 140/20330/23, 31.03.2025	Відмова у реєстрації ПН	Оцінюються документи щодо постачання, транспортування, зберігання та передачі товару	Логістичні умови та підтвердження руху товару	Підтверджує необхідність окремого оцінювання умов поставки
5	№ 926/3347/22, 01.12.2023	Відшкодування збитків через несвоєчасну реєстрацію ПН	Договірний обов'язок зареєструвати ПН та компенсувати втрати має юридичне значення	Реєстрація податкової накладної; компенсація втрати податкового кредиту	Підтверджує необхідність включення договірних гарантій податкової безпеки
6	№ 816/1488/17, 04.09.2018	Штраф за порушення строків реєстрації ПН	Для оцінювання відповідальності необхідно враховувати характер операції та податковий режим	Податкові умови договору та порядок реєстрації ПН	Обґрунтовує деталізацію податкових положень договору
7	№ 280/1039/19, 03.03.2020	Штраф за несвоєчасну реєстрацію ПН	Правова оцінка залежить від змісту господарської операції та її документального оформлення	Визначеність предмета договору та податкових умов	Підтверджує важливість деталізації предмета договору
8	№ 820/4993/16, 23.04.2019	Порушення строків реєстрації ПН	Потрібно враховувати випадки технічної неможливості або помилкової реєстрації ПН	Електронний документообіг та порядок фіксації технічних обставин	Обґрунтовує необхідність регулювання електронного документообігу

продовження таблиці 3

9	№ 821/819/17, 31.01.2020	Відповідальність за прострочення реєстрації ПН	Оцінюються дії платника щодо своєчасного виконання податкового обов'язку	Порядок електронного обміну документами та підтвердження виконаних дій	Підтверджує доцільність включення процедур електронної взаємодії сторін
10	Узагальнення судової практики	Комплекс податкових спорів	Найчастіше предметом судового оцінювання є первинні документи, умови поставки, реєстрація ПН та компенсація податкових втрат	Сукупність договірних критеріїв податкової надійності	Створює методичну основу для формування системи індикаторів оцінювання

Джерело: побудовано за [14; 15; 16].

Найбільше значення у досліджених справах надавалося первинним документам, які підтверджують фактичне постачання товару, умовам його транспортування, зберігання та передачі, визначенню моменту переходу права власності, а також договірним положенням щодо своєчасної реєстрації податкової накладної. Окрему увагу суди приділяли наявності механізмів відшкодування втрати податкового кредиту, розподілу відповідальності між сторонами у разі порушення податкових обов'язків та документальному підтвердженню дій сторін за виникнення технічних або інших об'єктивних перешкод для реєстрації податкових накладних.

Узагальнення судової практики дало змогу встановити, що саме зазначені договірні положення найчастіше впливають на результати вирішення податкових спорів і можуть розглядатися як ключові критерії оцінювання податкової надійності договору поставки. На їх основі сформовано систему індикаторів, яка охоплює зміст договору, порядок документального оформлення господарської операції, виконання податкових обов'язків сторонами та використання електронного документообігу (табл. 4). Запропонована система індикаторів поєднує результати аналізу договірної практики, вимоги податкового законодавства, коди податкової інформації ДПС та висновки судової практики в єдину модель оцінювання. Кожний індикатор характеризує окремих аспект податкової надійності договору та має визначене документальне підтвердження, що забезпечує можливість його практичного застосування під час аналізу договорів поставки. Використання шкали оцінювання від 0 до 2 балів дає змогу не лише встановити наявність відповідного договірного положення, а й оцінити повноту його врегулювання.

Таблиця 4

Система індикаторів оцінювання податкової надійності договору поставки щодо мінімізації ризиків податкового моніторингу

Зміст індикатора	Джерело підтвердження у договорі	Пов'язані коди податкової інформації ДПС	Мінімізація ризиків	Шкала оцінювання
I ₁ . Визначеність предмета договору				
Детальний опис товару, УКТ ЗЕД (за потреби), номенклатура, характеристики	Предмет договору, специфікації	01, 02, 04, 19	Непрослідковуваність походження товару; невідповідність номенклатури; сумнівність господарської операції	0–2
I ₂ . Деталізація умов поставки				

Кількість, асортимент, строки, партії, місце поставки	Предмет договору, заявки, специфікації	03, 04, 11, 15	Відсутність підтвердження реального руху товару; накопичення залишків; невідповідність обсягів поставки	0–2
I ₃ . Прозорість формування ціни				
Порядок визначення ціни, її зміни, порядок розрахунків	Розділ «Ціна та порядок розрахунків»	03, 14, 17	Необґрунтованість вартості операції; штучне формування реєстраційного ліміту	0–2
I ₄ . Документальне підтвердження поставки				
Видаткові накладні, акти приймання-передачі, товарно-транспортні накладні	Розділи «Поставка», «Приймання товару»	01–05, 11, 15	Відсутність підтвердження реальності господарської операції	0–2
I ₅ . Перехід права власності та логістичні умови				
Incoterms, момент переходу права власності, ризиків та відповідальності	Розділ «Поставка»	03, 11, 15	Сумніви щодо фактичного постачання товару та його транспортування	0–2
I ₆ . Податкові положення договору				
Статус платника ПДВ, порядок оформлення податкових документів, обов'язки сторін	Податкові положення	12, 13, 14	Порушення порядку виконання податкових обов'язків та взаємодії сторін	0–2
I ₇ . Реєстрація податкової накладної				
Строки, порядок та відповідальність за реєстрацію ПН	Податкові положення	12, 13, 14	Блокування ПН, втрата права на податковий кредит	0–2
I ₈ . Податкові гарантії				
Компенсація втрати податкового кредиту, відшкодування збитків, відповідальність сторін	Податкові гарантії, відповідальність сторін	12, 13, 14	Фінансові втрати покупця через порушення податкових обов'язків контрагентом	0–2
I ₉ . Електронний документообіг				
Порядок електронного обміну первинними документами	Розділ «Електронний документообіг»	20	Неможливість оперативного підтвердження господарської операції	0–2
I ₁₀ . Автентифікація електронних документів				
Використання КЕП та визначення юридичної сили електронних документів	Розділ «Електронний документообіг»	20	Оспорування достовірності електронних документів	0–2

Джерело: розроблено авторами.

Аналіз судової практики свідчить, що деякі індикатори мають різний вплив на виникнення податкових спорів. Якщо визначеність предмета договору, порядок формування ціни чи використання електронного документообігу виконують переважно превентивну функцію, то належне документальне підтвердження господарської операції, логістичні умови постачання, своєчасна реєстрація податкової накладної та наявність договірної механізми компенсації втрати податкового кредиту безпосередньо впливають на можливість підтвердження реальності операції, формування податкового кредиту та розподіл відповідальності між сторонами. Це зумовлює необхідність диференціації значущості окремих індикаторів під час розрахунку інтегрального показника. З урахуванням результатів аналізу судових рішень, у яких окремо простежуються спори щодо ризиковості платника податку, зупинення реєстрації податкових накладних та відповідальності за порушення порядку їх реєстрації, запропоновано уточнений розподіл вагових коефіцієнтів індикаторів оцінювання податкової надійності договору поставки, наведений у табл. 5.

Таблиця 5

Розподіл вагових коефіцієнтів

Індикатор	Позначення	Вагові коефіцієнти	Обґрунтування
Визначеність предмета договору	I□	0,09	Необхідна для ідентифікації товару та змісту операції
Деталізація умов поставки	I□	0,09	Судова практика наголошує на строках, партіях, місці поставки, зберіганні та транспортуванні
Формування ціни та розрахунків	I□	0,06	Важливе для економічної обґрунтованості, але рідше є центральною причиною спорів щодо ПН
Документальне підтвердження поставки	I□	0,17	Первинні документи є одним із найчастіших предметів оцінювання в судових спорах
Перехід права власності та логістичні умови	I□	0,10	Підтверджує рух товару, транспортування, зберігання та завершення поставки
Податкові положення договору	I□	0,10	Встановлюють загальний податковий режим і статус сторін
Реєстрація податкової накладної	I□	0,18	Безпосередньо пов'язана з податковим кредитом і договірним обов'язком постачальника
Компенсація втрати податкового кредиту	I□	0,12	Підтверджена господарською судовою практикою як механізм майнового захисту
Електронний документообіг	I□	0,05	Важливий для оперативності й доказування дій сторін, але має допоміжний характер
Кваліфікований електронний підпис	I□□	0,04	Підтверджує автентичність документів, але сам по собі не доводить реальність операції
Загалом		1,00	—

Джерело: розроблено авторами.

Аналіз судової практики дав змогу уточнити вагові коефіцієнти окремих індикаторів з урахуванням їхньої практичної значущості під час вирішення податкових спорів. Найбільших змін зазнали індикатори, що характеризують документальне підтвердження поставки та логістичне забезпечення виконання договору, оскільки саме належність первинних документів, підтвердження транспортування, зберігання, передачі товару та фактичного виконання господарської операції найчастіше є предметом судової оцінки. Водночас вагу індикатора, пов'язаного з формуванням ціни, зменшено, адже, хоча економічне обґрунтування вартості операції має значення для податкового контролю, воно значно рідше є самостійною підставою

виникнення спорів щодо реєстрації податкових накладних або підтвердження права на податковий кредит.

Найбільшу вагу збережено за індикатором реєстрації податкової накладної (0,18), оскільки своєчасне виконання цього обов'язку безпосередньо впливає на можливість формування податкового кредиту та реалізацію майнових прав покупця. Другим за значущістю визначено індикатор документального підтвердження поставки (0,17), який забезпечує доведення реальності господарської операції та її належне документальне оформлення. Високі вагові значення також збережено для індикатора податкових гарантій (0,12), що забезпечує договірний механізм компенсації втрати податкового кредиту, тоді як індикатори електронного документообігу та використання кваліфікованого електронного підпису отримали нижчі ваги через їхній допоміжний характер.

Інтегральний показник податкової надійності договору поставки визначається як зважена сума оцінок усіх індикаторів:

$$\text{ІПНД} = \sum_{i=1}^{10} B_i * W_i \quad (1)$$

де (B_i) – оцінка i -го індикатора за шкалою від 0 до 2 балів; (W_i) – відповідний ваговий коефіцієнт.

Оскільки максимальна оцінка кожного індикатора становить 2 бали, а сума вагових коефіцієнтів дорівнює 1,00, максимальне значення інтегрального показника податкової надійності договору становить 2,00. Це забезпечує можливість порівняльного оцінювання договорів поставки, визначення рівня їхньої податкової надійності та виявлення договірних положень, які потребують доопрацювання для мінімізації ризиків податкового моніторингу. Узагальнену послідовність застосування запропонованої методики – від аналізу змісту договору до ухвалення управлінського рішення за результатами розрахунку інтегрального показника – наведено на рис. 1.

Запропонована методична модель поєднує аналіз змісту договору поставки, систему індикаторів, бальне оцінювання та інтегральний показник податкової надійності в єдиний алгоритм прийняття управлінських рішень. На відміну від формальної перевірки окремих договірних положень, запропонований підхід забезпечує комплексне оцінювання договору з урахуванням вимог податкового законодавства, практики податкового моніторингу та висновків Верховного Суду щодо вирішення податкових спорів. Побудова інтегральної системи індикаторів створює інформаційну основу не лише для оцінювання договору, а й для подальшого моделювання та прогнозування податкових ризиків підприємства, що відповідає сучасним ризик-орієнтованим підходам до управління податковою безпекою [17].

Практична цінність розробленої методики полягає у можливості її використання до моменту укладення договору для виявлення положень, які підвищують ризик зупинення реєстрації податкових накладних, втрати права на податковий кредит або виникнення податкових спорів. Застосування інтегрального показника дає змогу порівнювати альтернативні редакції договорів, визначати пріоритетні напрями їх доопрацювання, обґрунтовувати управлінські рішення щодо погодження умов співпраці з контрагентами та підвищувати рівень податкової безпеки господарських операцій. Методика може бути використана юридичними службами, бухгалтерами, податковими консультантами, аудиторами та службами внутрішнього контролю підприємств як інструмент попереднього оцінювання податкової надійності договорів поставки.

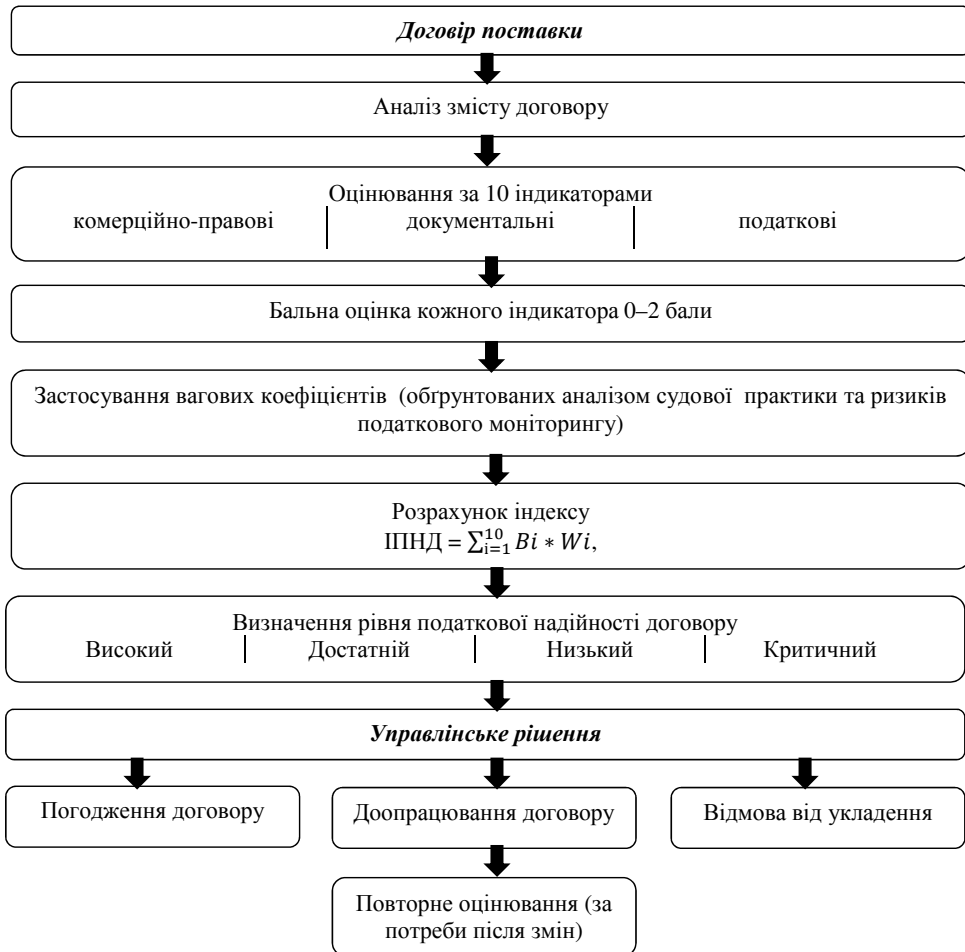

Рис. 1. Методична модель оцінювання податкової надійності договору поставки
Джерело: розроблено авторами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Договір поставки є не лише правовою підставою здійснення господарської операції, а й одним із ключових інструментів мінімізації податкових ризиків, оскільки саме його зміст визначає можливість належного документального підтвердження операції, виконання податкових обов'язків сторонами та захисту права платника на податковий кредит. Водночас результати аналізу фактичних договорів поставки свідчать, що податкові положення часто мають фрагментарний характер і не забезпечують комплексного врегулювання ризиків, пов'язаних із податковим моніторингом та можливими податковими спорами.

У результаті дослідження систематизовано податкові механізми, що застосовуються у договорах поставки, узагальнено практику їх використання, проаналізовано коди податкової інформації ДПС та судову практику Верховного Суду, що дало змогу сформулювати систему індикаторів оцінювання податкової надійності договору поставки. На відміну від відомих підходів, запропонована методика поєднує зміст договірних положень, результати судової практики та ризик-орієнтований підхід податкового моніторингу в єдиній інтегральній моделі

оцінювання. Уточнення вагових коефіцієнтів індикаторів відповідно до їхньої практичної значущості забезпечує більш об'єктивне визначення рівня податкової надійності договору та створює підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень ще на етапі його підготовки.

Практичне застосування запропонованої методики дає можливість своєчасно виявляти договірні положення, що підвищують ризик зупинення реєстрації податкових накладних, втрати податкового кредиту або виникнення податкових спорів, визначати напрями їх доопрацювання та підвищувати рівень податкової безпеки господарських операцій. Методика може використовуватися підприємствами, аудиторами, податковими консультантами та юридичними службами як інструмент попереднього оцінювання договорів поставки.

У подальших дослідженнях доцільно здійснити емпіричну апробацію запропонованої методики на більшій вибірці договорів різних видів економічної діяльності, а також адаптувати систему індикаторів до інших видів господарських договорів і розробити цифрові інструменти автоматизованого оцінювання податкової надійності договірних відносин.

Література

1. Лєга О., Канцєдал Н., Прийдак Т. Цифровізація обліку і податкового адміністрування: трансформація ризиків та інструментів контролю в умовах євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2026. № 86. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-237>.
2. Лєга О., Яловєга Л., Прийдак Т. Договірна політика та податкові ризики в умовах невизначеності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 3 (03). С. 41–46. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.3-8>.
3. Bellon M., Dabla-Norris E., Khalid S., Lima F. Digitalization to improve tax compliance: Evidence from VAT e-Invoicing in Peru. *Journal of Public Economics*. 2022. Vol. 210. Art. 104661. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2022.104661>.
4. Bellon M., Dabla-Norris E., Khalid S. Technology and tax compliance spillovers: Evidence from a VAT e-invoicing reform in Peru. *Journal of Economic Behavior & Organization*. 2023. Vol. 212. P. 756–777. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2023.06.004>.
5. Kotsogiannis C., Salvadori L., Karangwa J., Murasi I. E-invoicing, tax audits and VAT compliance. *Journal of Development Economics*. 2025. Vol. 172. Art. 103403. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2024.103403>.
6. Tao R., Li J. Does electronic invoicing lead to stronger tax compliance? Evidence from China. *PLoS ONE*. 2026. Vol. 21, No. 4. Art. e0331880. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0331880>.
7. Hesami S., Jenkins H., Jenkins G. P. Digital Transformation of Tax Administration and Compliance: A Systematic Literature Review on E-Invoicing and Prefilled Returns. *Digital Government: Research and Practice*. 2024. Vol. 5, No. 3. Art. 18. DOI: <https://doi.org/10.1145/3643687>.
8. Waseem M. Overclaimed refunds, undeclared sales, and invoice mills: Nature and extent of noncompliance in a value-added tax. *Journal of Public Economics*. 2023. Vol. 218. Art. 104783. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2022.104783>.
9. Вінницька О., Чвєртко Л. Податковий контроль як елемент взаємодії платників податків та податкових органів. *Економічні горизонти*. 2024. № 2–3 (28). С. 24–34. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(28\).2024.304728](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(28).2024.304728).
10. Пухальський В. В. Податковий контроль в умовах цифрової економіки. *Ефективна економіка*. 2022. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.11.23>.

11. Сербінова А. А. Визначення поняття та особливостей фінансового моніторингу господарських операцій у сфері податкового контролю. *Наукові записки. Серія: Право*. 2026. № 19. С. 120–124. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2025-19-120-124>.
12. Ярошевич Я. Особливості податкових девіацій великих платників податків. *Економіка та суспільство*. 2025. № 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-67>.
13. Про внесення змін до наказу ДПС від 11.01.2023 № 17: наказ Державної податкової служби України від 05.03.2025 № 195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0195912-25#Text>.
14. Судові рішення. Iplex. URL: <https://iplex.com.ua/web/sform-view/index.html?db=sud&type=home&&rozdil=sud#Судові%20рішення>.
15. Ханова Р., Барікова А. Реєстрація податкових накладних/розрахунків коригувань. *Верховний Суд*. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1074269/>.
16. Судові рішення об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду. *Верховний Суд*. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_obedn_palati_kgs_vs/.
17. Лега О. В., Макарчук А. В., Сіренко І. О., Кухарук С. О. Модель прогнозування податкових ризиків на основі поєднання методів наближення та моделей теорії диференціальних ігор. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2026. № 30. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.20378373>.

References

1. Leha, O., Kantsedal, N., & Pryidak, T. (2026). Digitalization of accounting and tax administration: Transformation of risks and control instruments under European integration. *Economy and Society*, 86. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-237>. [in Ukrainian].
2. Leha, O., Yaloveha, L., & Pryidak, T. (2022). Contract policy and tax risks under conditions of uncertainty. *Digital Economy and Economic Security*, 3(03), 41–46. <https://doi.org/10.32782/dees.3-8>. [in Ukrainian].
3. Bellon, M., Dabla-Norris, E., Khalid, S., & Lima, F. (2022). Digitalization to improve tax compliance: Evidence from VAT e-invoicing in Peru. *Journal of Public Economics*, 210, Art. 104661. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2022.104661>.
4. Bellon, M., Dabla-Norris, E., & Khalid, S. (2023). Technology and tax compliance spillovers: Evidence from a VAT e-invoicing reform in Peru. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 212, 756–777. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2023.06.004>.
5. Kotsogiannis, C., Salvadori, L., Karangwa, J., & Murasi, I. (2025). E-invoicing, tax audits and VAT compliance. *Journal of Development Economics*, 172, Art. 103403. <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2024.103403>.
6. Tao, R., & Li, J. (2026). Does electronic invoicing lead to stronger tax compliance? Evidence from China. *PLoS ONE*, 21(4), Art. e0331880. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0331880>.
7. Hesami, S., Jenkins, H., & Jenkins, G. P. (2024). Digital Transformation of Tax Administration and Compliance: A Systematic Literature Review on E-Invoicing and Prefilled Returns. *Digital Government: Research and Practice*, 5(3), Art. 18. <https://doi.org/10.1145/3643687>.
8. Waseem, M. (2023). Overclaimed refunds, undeclared sales, and invoice mills: Nature and extent of noncompliance in a value-added tax. *Journal of Public Economics*, 218, Art. 104783. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2022.104783>.
9. Vinnytska, O., & Chvertko, L. (2024). Tax control as an element of interaction between taxpayers and tax authorities. *Economic Horizons*, 2–3(28), 24–34. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(28\).2024.304728](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(28).2024.304728).

-
10. Pukhalskyi, V. V. (2022). Tax control under the conditions of the digital economy. *Effective economy*, 11. <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.11.23>.
 11. Serbinova, A. A. (2026). Definition and features of financial monitoring of business transactions in the field of tax control. *Scientific papers. Series: Law*, 19, 120–124. <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2025-19-120-124>.
 12. Yaroshevych, Ya. (2025). Features of tax deviations of large taxpayers. *Economy and Society*, 76. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-67>. [in Ukrainian].
 13. State Tax Service of Ukraine. (2025). On amendments to the Order of the State Tax Service of Ukraine No. 17 of January 11, 2023: Order No. 195 of March 5, 2025. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0195912-25#Text>. [in Ukrainian].
 14. Iplex. (2026). *Court decisions*. <https://iplex.com.ua/web/sform-view/index.html?db=sud&type=home&&rozdil=sud#Судові%20рішення>. [in Ukrainian].
 15. Khanova, R., & Barikova, A. (2021). Registration of tax invoices/calculations of adjustments. *Supreme Court*. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1074269/>. [in Ukrainian].
 16. Supreme Court. (2026). Decisions of the Joint Chamber of the Commercial Cassation Court within the *Supreme Court*. https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_obedn_palati_kgs_vs/. [in Ukrainian].
 17. Leha, O. V., Makarchuk, A. V., Sirenko, I. O., & Kukharuk, S. O. (2026). Model for forecasting tax risks based on a combination of approximation methods and differential game theory models. *Economic Achievements: Prospects and Innovations*, 30. <https://doi.org/10.5281/zenodo.20378373>. [in Ukrainian].